

Список використаних джерел

1. Войнова Е. О. Концепція мережевого суспільства як структурно-функціоналістська основатеорії електронної демократії. *Політикус* : наук. журнал. 2021. № 1. С. 12–19. DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2021-1.2>
2. Кроліковський А., Кроліковська А. Ханзі Фрайнахт: Що таке метамодернізм? URL: <https://bigggidea.com/practices/hanzi-frajnaht-scho-take-metamodernizm/> (дата звернення: 25.03.2025)
3. Маніфест *Метамодернізму*. URL: <https://thesyncretictimes.wordpress.com/2016/02/22/metamodernist-manifesto-ukrainian/> дата звернення: 25.03.2025)
4. Turner L. Metamodernism: A Brief Introduction. URL: <https://www.metamodernism.com/2015/01/12/metamodernism-a-brief-introduction/> (Дата звернення 27.03.2025)

АРТ-МЕНЕДЖМЕНТ ЯК СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ КУЛЬТУРИ

*Берковський В.Г., кандидат історичних наук, PhD
доцент кафедри сценічного мистецтва і культури
Київський національний університет технологій та дизайну*

Ключові слова: арт-менеджмент, заклади культури, система управління

Зміни, яких зазнала сфера культури України в останнє десятиріччя, вимагають глибоких, а почасти й докорінних змін. Незадовільний рівень фінансування, криза кадрового потенціалу, низький методологічний і тематичний рівень діяльності установ та інституцій сфери культури, значна за обсягом чисельність інших напрямків щодо яких можна застосувати епітети «незадовільно», «критично», «на межі знищення» – усе це є квінтесенцією проблем викликаних існуючою державною політикою в сфері культури та мистецтв, та системою управління закладами культури та мистецтв. Саме тому актуальним є дослідження питань підготовки майбутніх фахівців з управління в сфері культури та мистецтв.

Управління сферою культури та мистецтв (арт-менеджмент) – як академічна наукова дисципліна – викристалізувалося на основі спроб використання концептуальних підходів, притаманних бізнес-менеджменту, соціології, економіці та політиці лише у другій половині ХХ сторіччя, у сфері існування та діяльності інституцій та закладів культури та мистецтв [9, 59-60]. Як результат, впродовж 1960-х – 2020-х років було створено декілька різних методологічних підходів до розуміння арт-менеджменту. В значній мірі спрощуючи ці підходи можемо об'єднати у два напрямки – методологічні підходи США («arts-management theory») та методологічні підходи Західної й Центральної Європи («cultural management»),

«kulturmanagement»). Певна логічна відмінність цих напрямків виникла через різні умови існування в США та Європі некомерційних та громадських організацій сфери мистецтва, тобто того управлінського середовища де й виник арт-менеджмент [4, 13]. Так, наприклад, Національна асоціація шкіл мистецтва та дизайну в США ще у 1991 році визначала арт-менеджмент, як «управлінські та допоміжні послуги в культурних агентствах, установах або діяльності некомерційного сектору, безпосередньо пов'язані з митцями та їхньою роботою» [6, 244].

Сфера застосування арт-менеджменту у громадському некомерційному секторі превалювала практично до кінця ХХ ст. і лише наприкінці 1990-х рр. арт-менеджмент розширює свою понятійну базу на всі напрямки культури, які, за визначенням Маргарет Вишомірської, є «значною різномірною сукупністю індивідуальних діячів та організацій, що займаються створенням, виробництвом, презентацією, розповсюдженням та збереженням естетичної діяльності, культурної спадщини, різного роду розваг, культурних продуктів та артефактів» [13, 187]. І ця сукупність потребує специфічних навичок та вмій щодо організації ефективної їх діяльності, а зокрема, тих навичок, які відмінні від класичних методів управлінської діяльності.

Арт-менеджмент, по суті, є гібридним міждисциплінарним напрямком у вивченні систем управління та поєднанні методів та підходів характерних для соціальних, гуманітарних наук, менеджменту та мистецтва [5, 155-167]. Адже, і тут не можна не погодитися з Джозефом Таубманом, управлінські функції арт-менеджера на сьогодні це кардинально інша позиція, ніж вона розумілася в першій половині ХХ ст. [11, 35]. Зокрема, першопочатково арт-менеджмент розумівся виключно, як діяльність представника чи творчого агента митця або мистецької установи, організатора різного роду творчих заходів (евент-менеджер). Принагідно зазначимо, що, на жаль, в сьогоденному культурному просторі України превалює саме цей підхід. Що гірше, окремі українські дослідники співвідносять арт-менеджмент з менеджментом арт-ринку і таким чином класифікують арт-менеджерів не як управлінців, а як арт-дилерів [15].

Однак, для першої чверті ХХІ сторіччя арт-менеджмент це система управління закладами та інституціями культури, в якій арт-менеджер виконує роль посередника між творцями мистецького матеріалу, інтерпретаторами цього матеріалу, виконавцями чи користувачами цього матеріалу – з однієї сторони, та бізнесом і державою – з іншої сторони. В цьому контексті доволі яскравим є вислів Томаса Ховінга, який охарактеризував баланс навичок та компетенцій арт-менеджера, як «вченого, естета та знавця мистецтва з одної сторони, та фандрайзера, публіциста та дипломата з іншої» [3, 293]. Тобто, з одної сторони арт-менеджмент це звичайна ділова, виконавчо-управлінська функція, яка є спільною з будь-яким іншим підприємством, а з іншої сторони – це той управлінський компонент, який має справу з творчими елементами, для

досягнення кінцевих художніх результатів у виробництві/діяльності/існуванні культурної установи [11, 35-36; 12, 35]. В цьому контексті арт-менеджмент виглядає радше як система спрямована на управління інституціями та закладами культури, як організаційними формами зосередженими на мистецькому об'єкті / події, засобах художньої форми та/або методах створення та представлення мистецтва. Фактично, в арт-менеджменті мистецьке втілення об'єкта чи події в життя є ресурсом та ціллю спрямованими на досягнення установою чи закладом культури його цілей.

Розглядаючи арт-менеджмент, як систему управління закладами культури, маємо звернути уваги на те, що це система яка може класифікуватися за різними ознаками («high/low, public/private, and not-for-profit/commercial» – за визначенням Деріка Чонга [2, 26]) об'єднаними спорідненими способами управління з іншими дисциплінами. Наприклад, необхідність створення систем управління розподілу та споживання ресурсів в мистецьких та культурних установах є подібним до інших секторів економіки і послуговується принципами та підходами економічного менеджменту. По-перше, це використання закладами та інституціями культури таких ринкових механізмів, як сприяння розвиткові конкуренції між виробниками культурного продукту та надання громадянам, як споживачам цього продукту, більшого асортиментного вибору. По-друге, необхідність репутаційного вигляду в очах громадськості. По-третє, наявність прагнення надання кращих послуг без перевантаження платників податків (в стосунку до державних закладів культури) [3, 292].

З іншої сторони відсутність мотиву прибутку в некомерційному державному секторі культури та мистецтв викликає потребу керувати відносинами з ключовими зацікавленими сторонами – громадою, споживачами культурних продуктів, постачальниками та виробниками сировини для культурно-мистецьких об'єктів, врешті-решт органами державної та місцевої влади.

Отже, в цілому, якщо класичний бізнес-менеджмент націлений на управління бізнесом (ефективне управління ресурсами, необхідність витратити кошти в рамках суворого бюджету та прагнення до ефективності виробництва), то арт-менеджмент розширює управлінське операційне поле на оцінку самовираження, яка враховує точку зору художника, а також думки та почуття без помітної уваги до деталей [7, 3]. Фактично в арт-менеджменті «досягнення ефективного управління є не самоціллю, а лише засобом до досягнення мистецьких цілей» [8, 132].

Базовим для арт-менеджменту є здійснення двох основних та до певної міри протилежних завдань – фінансово-організаційне управління (управління виробництвом культурного продукту, організація внутрішнього та зовнішнього діловодства, популяризація та маркетинг культури, управління персоналом) та художня/мистецька робота (забезпечення змісту та способів створення, виконання та представлення

мистецтва аудиторії) [14, 9]. Саме ці завдання й визначають інформаційну та тематичну наповненість арт-менеджменту. Так, на думку Вільяма Бирнса, для впевненого управління мистецької чи культурною організацією арт-менеджер повинен мати кваліфіковані знання щонайменше у 9 напрямках: 1) адаптивні можливості організацій сфери культури; 2) планування та прийняття рішень; 3) організація та організаційна структура закладу культури; 4) управління людськими ресурсами в сфері мистецтв та специфіка митця, як працівника; 5) лідерство та специфіка роботи в групі; 6) операційна діяльність та бюджетування сфери культури; 7) економічний та фінансовий менеджмент; 8) маркетинг сфери культури та мистецтв; 9) фандрайзинг та оутсорсинг в культурі [1, III-VII]. Наявність вимог щодо навичок та вмій в цих напрямках також підтверджує й Елен Розевол, щоправда, додаючи ще такі необхідні, як – адвокація мистецтва, співпраця з громадою, освітня діяльність [10, VII-X].

Підсумовуючи дане дослідження зазначимо, що за останні десятиріччя арт-менеджмент (культурний менеджмент) сформувався у окремий специфічний мультидисциплінарний напрямок управлінської діяльності. Покликаний забезпечити регулювання взаємодії між повсякденною рутиною бізнесу та швидкоплинним вибуховим мистецтвом арт-менеджмент став саме тим центром, який забезпечує гармонійну взаємодію мистецтва, бізнесу/держави та глядацької аудиторії.

Список використаних джерел

1. Byrnes, William. Management and the arts / foreword by Dan J. Martin, Oxford: Focal Press, 2009, 476 p.
2. Chong, Derrick. Arts Management. Second ed., London-New-York, Routledge, 2009, 256 p.
3. Chong, Derrick. Re-Readings in Arts Management // The Journal of Arts Management, Law, and Society, 2000, vol. 29, № 4, P.290-303.
4. Dewey, Patricia. From Arts Management to Cultural Administration // International Journal of Arts Management, 2004, Vol. 6, № 3, pp. 13-22
5. DeVereaux, Constance. Cultural Management and the Discourse of Practice // Forschen im Kulturmanagement. Jahrbuch für Kulturmanagement. – Bielefeld, 2009. – P.155-167
6. Dorn, Charles. Arts Administration: A Field of Dreams? // The Journal of Arts Management, Law, and Society, 1992, vol. 22, №3, P. 241-251
7. Najmuldeen, Raqee. Graphic Design and Art Management // Dirasat Tarbawiya. College of Fine Arts, University of Baghdad. 2021. Vol 14, № 56, P.3-14.
8. Raymond, Thomas; Greyser, Stephen. The business of managing the arts // Harvard Business Review, 1978, Vol. 56, №. 4 (July/August), P. 123-132.
9. Rentschler, Ruth; Liu, Jiaxin. Methods and Methodologies in Arts and Cultural Management Research: A Review and Research Agenda // The Oxford

handbook of arts and cultural management / ed. by Y.Jung, N.Vakharia, M.Vecco, Oxford: Oxford university press, 2024. – P.59-76.

10. Rosewall, Ellen. Arts management: uniting arts and audiences in the 21st century, Oxford: Oxford University Press, 2014, 331 p.

11. Taubman, Joseph. Performing arts management and administration // Performing Arts Review, 1969, Vol 1, №1, P. 31-50

12. Wry, Brann J. Administration and the Arts // Design for Arts in Education, 1983, Vol. 84, issue 5, P. 33-35

13. Wyszomirski, Margaret. Arts and Culture // The State of Nonprofit America / ed. by L.M. Salamon, Washington: Brookings Institution Press, 2002, p. 187

14. Verdi, Laura. Arts management beyond eventification // Przestrzeń społeczna, 2015, №2, P.1-19.

15. Оленіна О.Ю. Арт-менеджмент у соціально-культурній динаміці: навч. посібник, Харків: ХНУМГ ім. О.Бекетова, 2021. 88 с.

АРТ-ТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ІННОВАЦІЙНИХ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ОСОБИСТОСТІ

Косяк І.В., кандидат педагогічних наук, доцент

Олійник Д.В., здобувач освіти другого рівня вищої освіти

Задніпрянець А.В., здобувач освіти другого рівня вищої освіти

Київський національний університет технологій та дизайну

Ключові слова: арттерапія, ізотерапія, піскова терапія, танцювальна терапія, казкотерапія, мандалотерапія, глинотерапія.

Українське суспільство останні шість років перебуває в стані хронічного стресу: спочатку COVID-19, потім повномасштабна війна, оголошений воєнний стан, тривоги, страх, невизначеність до майбутнього... Все це підштовхує людину міркувати про ті цінності, які є найбільш пріоритетними: її життя та здоров'я. Всесвітня організація охорони здоров'я включає до дефініції «здоров'я» чотири складові: фізичну, психоемоційну, соціальну та духовну. Саме тому перед українцями, стоїть надважливе завдання: навіть у важких ситуаціях вміти допомогти собі й тому, хто поряд, зберегти не тільки фізичне, а й ментальне здоров'я людини.

Тож у таких складних умовах особливо актуальним є застосування інноваційних психолого-педагогічних технологій, зокрема арттерапії, яка дозволяє м'яко й ефективно впливати на емоційний стан, знижувати рівень тривоги, страху, агресії та сприяти стабілізації особистості.

Поняття «арттерапія» має декілька тлумачень. У «Психотерапевтичній енциклопедії» ця дефініція представлена насамперед як догляд емоційних почуттів та психологічного здоров'я особистості, як «використання мистецтва в якості терапевтичного чинника». Саме